

מדע המדינה

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון — (25×2) — 50 נקודות
פרק שני — (10×5) — 50 נקודות
סה"כ — 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת מקורות ורשימת הוגי דעות בנספחים בעמוד 6.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) כתוב בדיוקנות ובתמציתיות.
(2) בתשובותיך השתמש במושגים שלמדת.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיזטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיזטה" בראש כל עמוד טיזטה. רישום טיזטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

המשך מעבר לדף ◀

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון (50 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-4 (לכל שאלה – 25 נקודות).

שים לב: המאמרים הנזכרים בשאלות מפורטים ברשימת המקורות (נספח א').

1. בעת האחרונה הועלתה בכנסת הצעת חוק "יום המנוחה השבועי", האוסרת לפתוח עסקים בשבת, בטענה כי שבת הוא יום מנוחה שמגיע לעובדים. הצעת החוק עוררה מחלוקת בציבור. לטענת המתנגדים, יפגע החוק בזכויות של האזרחים ובעקרונות דמוקרטיים בסיסיים.

א. הצג והדגם מתוך הפתיח שני עקרונות דמוקרטיים או שתי זכויות דמוקרטיות שייפגעו אם תעבור הצעת חוק זו בכנסת.

בתשובתך הסתמך על המאמר "הדמוקרטיה – עקרונות ומאפיינים" מאת י' פרי.
(13 נקודות)

ב. הסבר מהי חקיקה דתית. הצג שני תחומים שיש בהם חקיקה דתית בישראל.
הדגם מן הפתיח אחד מן התחומים שהצגת.

בתשובתך הסתמך על המאמר "דת ומדינה – חקיקה דתית" מאת א' דון יחיא וי' ליבמן.
(12 נקודות)

2. בעימות בין משטר אסד ובין המורדים ניסו השלטונות לנטרל את אמצעי התקשורת והרשתות החברתיות, כדי למנוע פרסום תמונות מאזורי הלחימה. הצבא השתמש בנשק לא־קונבנציונלי כדי לדכא את המרד.

א. לו ייעץ מקיאווולי לאסד, אילו שלוש עצות היה מייעץ כדי לעזור לאסד לשמר את שלטונו?
הדגם אחת מן העצות, כפי שהיא באה לידי ביטוי בפתיח. (13 נקודות)

ב. מהו המשטר המועדף על פי הובס? הסבר איזו עמדה היה נוקט הובס כלפי המורדים בסוריה.
נמק את תשובתך. (12 נקודות)

3. החובות של רשת המזון "מגה" הובילו את בעלי הרשת להצהיר על פשיטת רגל ולפטר כ- 3,500 עובדים. העובדים החליטו לנקוט צעדים כדי למנוע פיטורים. הם הפגינו מול בית המשפט בלוד. בהפגנה הם דרשו מן המדינה למנוע את פירוק הרשת ולחייב את בעליה לשלם לעובדים. הם גם קראו למדינה "לא להפקיר את גורלם של בניה". התקשורת סיקרה הפגנה זו כדי למנוע את גל הפיטורים.
(מעובד על פי י' תלם, "מגה משבר", **ידיעות אחרונות**, 18 בינואר 2016)

א. הצג תפקיד אחד של כלי התקשורת, והסבר כיצד הוא בא לידי ביטוי בפתיח.
בתשובתך הסתמך על המאמר "כלי התקשורת והדמוקרטיה בישראל" מאת ד' גורן.
(13 נקודות)

ב. הצג את הגישה של עובדי הרשת כלפי מדינת ישראל, כפי שהיא באה לידי ביטוי בהפגנה.
נמק את תשובתך.
בתשובתך הסתמך על המאמר "המושג 'מדינת ישראל' ותפיסותיו בחברה הישראלית"
מאת י' ליבמן. (12 נקודות)

4. התקשורת בגרמניה דיווחה שבחגיגות סוף השנה האזרחית שנערכו במדינה, הותקפו ונשדדו כ- 1,000 נשים בידי גברים מהגרים "ממדינות ערב וצפון אפריקה". אנשי הימין הפוליטי בגרמניה ניצלו את הדיווח הזה כדי לעצור את זרם המהגרים למדינה ולהגביל את זכויותיהם של המהגרים שכבר נמצאים בגרמניה.
(מעובד על פי א' ליאו, "זעזוע בגרמניה: לפחות 30 נשים הותקפו מינית בקלן", **ישראל היום**, 6 בינואר 2016)

א. הצג שתי קבוצות אוכלוסייה הנוהגות להתעלם מן החוק, והסבר מדוע הן נוהגות כך.
הדגם קבוצה אחת לפי הפתיח.

בתשובתך הסתמך על המאמר "מקור הציות" מאת ר' מקאיבר. (13 נקודות)

ב. הצג והסבר מגבלה אחת של הסובלנות הפוליטית, כפי שהיא באה לידי ביטוי בפתיח.
בתשובתך הסתמך על המאמר "סובלנות פוליטית בישראל" מאת מ' שמיר. (12 נקודות)

פרק שני (50 נקודות)

ענה על חמש מן השאלות 5-14 (לכל שאלה – 10 נקודות).

5. הסבר מהי מערכת מפלגתית מקוטבת.
הצג שני מאפיינים של מערכת מפלגתית מקוטבת.
בתשובתך הסתמך על המאמר "המערכת המפלגתית" מאת ג' גולדברג.
6. המדינה מפקיעה קרקע פרטית מאזרחיה, כדי להרחיב את תשתית הכבישים הקיימת.
הצג שלוש זכויות טבעיות של אזרחים על פי לוק, והדגם מן הפתיח זכות אזרחית אחת שנפגעה.
7. הצג את האמנה החברתית על פי רוסו.
8. על פי דוח מדד העוני שפרסם ארגון ה-OECD, עלה שיעור העניים בישראל מ-14% בשנת 2014 ל-23% בשנת 2015. שינוי זה מציב את מדינת ישראל בין המדינות העניות בארגון.
הסבר מאפיין אחד של יציבות הדמוקרטיה, והצג כיצד הוא בא לידי ביטוי בפתח.
בתשובתך הסתמך על המאמר "דמוקרטיות יציבות ולא יציבות" מאת ב' נויברגר.
9. השווה בין הדמוקרטיה האליטרית ובין הדמוקרטיה הפלורליסטית, על פי שני קריטריונים שתבחר.
בתשובתך הסתמך על המאמר "דמוקרטיה פלורליסטית ודמוקרטיה השתתפותית" מאת ב' נויברגר.
10. הצג הבדל אחד בין ביטויי דעת הקהל במשטר הדמוקרטי ובין ביטויי דעת הקהל במשטר הלא-דמוקרטי (טוטליטרי).
בתשובתך הסתמך על המאמר "תכונות יסוד של המדינה המודרנית" מאת ש"נ איזנשטדט.
11. הסבר מהו משטר טוטליטרי, והצג מאפיין אחד של המשטר.
בתשובתך הסתמך על המאמר "קווי האופי הכלליים של הדיקטטורה הטוטליטרית" מאת ק"י פרידריך וז' בז'ינסקי.

המשך בעמוד 5

12. בעקבות העיצומים של ארגוני המורים והפסקת הטיולים בשנה שעברה, השביתו התלמידים את הלימודים ליום אחד. את ההודעות על השביתה הם העבירו ביניהם באמצעות אפליקציית "וואטסאפ" והרשתות החברתיות.

הסבר איזה סוג של קבוצת אינטרס מייצגת התארגנות התלמידים המתוארת בפתיח.
בתשובתך הסתמך על המאמר "קבוצות אינטרס בישראל" מאת י' ישי.

13. המטרה של רפורמת הבריאות של הנשיא אובמה היא לאפשר ביטוח בריאות לכל אזרחי ארצות הברית. הצג את מטרת המדינה לפי אריסטו, והסבר כיצד היא באה לידי ביטוי ברפורמת הבריאות של אובמה.

14. רבים ממנהיגי המדינות הלא־דמוקרטיות מחזיקים ברכוש פרטי רב. הסבר מה הייתה העמדה של אפלטון כלפי שליטים המחזיקים בקניין פרטי.

שים לב: הנספחים א'-ב' בעמוד 6.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

נספח א': רשימת מקורות

- ש"נ איזנשטדט, "תכונות יסוד של המדינה המודרנית"
ג' גולדברג, "המערכת המפלגתית"
ד' גורן, "כלי התקשורת והדמוקרטיה בישראל"
ר' דאל, "האדם הפוליטי"
א' דון יחיא וי' ליבמן, "דת ומדינה – חקיקה דתית"
ד' זקס, "פונדמנטליזם – הטוטליטריות החדשה"
י' ישי, "קבוצות אינטרס בישראל"
י' ליבמן, "המושג 'מדינת ישראל' ותפיסותיו בחברה הישראלית"
ר' מקאיבר, "מקור הציות"
ב' נויברגר, "דמוקרטיה פלורליסטית ודמוקרטיה השתתפותית"
ב' נויברגר, "דמוקרטיות יציבות ולא יציבות"
ק"י פרידריך וז' בז'ז'ינסקי, "קווי האופי הכלליים של הדיקטטורה הטוטליטרית"
י' פרי, "הדמוקרטיה – עקרונות ומאפיינים"
מ' שמיר, "סובלנות פוליטית בישראל"

נספח ב': רשימת הוגי דעות

הסופיסטים וסוקרטס

אפלטון

אריסטו

מקיאווולי

הובס

לוק

רוסו

הגל